

Föstudaginn 16. október 1959.

Nr. 110/1959. **Sementsverksmiðja ríkisins**

(Guttormur Erlendsson hrl.)

gegn

bæjarstjóra Akraness f. h. bæjarsjóðs

(Benedikt Sigurjónsson hrl.).

Dómenndur:

hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Gizur Bergsteinsson og Jónatan Hallvarðsson, prófessor Ármann Snævarr og Valdimar Stefánsson sakadómari.

Undanþága frá opinberum gjöldum skv. l. nr. 35/1948.

Dómur Hæstaréttar.

Afrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 16. júní 1959. Krefst hann sýknu af kröfum stefnda í málinu og málskostnaðar úr hendi hans í héraði og fyrir Hæstarétti eftir mati dómsins.

Stefndi krefst staðfestingar hins afrýjaða dóms og málskostnaðar af afrýjanda hér fyrir dómi eftir mati Hæstaréttar.

Orðalag 7. gr. laga nr. 35/1948 um undanþágu afrýjanda frá greiðslu skatta og opinberra gjalda nema útsvars til sveitarsjóðs er svo viðtækt og ótvírætt, að telja verður afrýjanda undanþeginn greiðslu byggingargjalds þess, sem stefndi krefur hann um. Ber því að sýkna afrýjanda af kröfum stefnda í málinu.

Stefnda ber að greiða afrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, er ákveðst samtals kr. 15.000,00.

Dómsorð:

Afrýjandi, Sementsverksmiðja ríkisins, á að vera sýkn af kröfum stefnda, bæjarstjóra Akraness f. h. bæjarsjóðs, í máli þessu.

Stefndi greiði afrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 15.000,00.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Akranesskaupstaðar 27. maí 1959.

Mál þetta, sem dómtekið var hinn 26. maí 1959, hefur bæjar-sjóður Akraness höfðað hér fyrir bæjarþinginu með stefnu, út gefinni 26. maí sl., gegn stjórn Sementsverksmiðju ríkisins á Akranesi fyrir hennar hönd til greiðslu á byggingarleyfisgjöld-um sementsverksmiðjunnar til bæjarsjóðs Akraness, að upphæð kr. 150.000,00, samkvæmt gildandi byggingarsamþykkt fyrir Akra-nes, staðfestri af félagsmálaráðuneytinu 1. febr. 1949 (nr. 195/1949 í B-deild Stj.tíð.), og taxa, samþykktum af bæjarstjórn Akraness.

Stefnda, stjórn Sementsverksmiðju ríkisins, hefur neitað að greiða byggingarleyfisgjaldið og skírskotar til 7. greinar laga um Sementsverksmiðju ríkisins, nr. 35 frá 1. apríl 1948, en í þeirri grein segir svo: „Verksmiðjan er undanþegin öllum skött-um og opinberum gjöldum nema útsvari til sveitarsjóðs“

Af hálfu stefnanda, bæjarsjóðs Akraness, er því haldið fram, að hér greint ákvæði laga nr. 35/1948 nái ekki til gjalds fyrir byggingarleyfi til handa sementsverksmiðjunni, og beri stefndu því skylda til þess að greiða hið tilskilda gjald, kr. 150.000,00. Auk þess hefur stefnandi krafizt 6% ársvaxta af stefnukröfunni frá 14. okt. 1958 og málskostnaðar.

Stefnda, stjórn Sementsverksmiðju ríkisins, hefur krafizt al-gerrar sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar sér til handa. Málsaðiljar hafa við fyrirtöku máls þessa á bæjar-þingi Akraness 26. maí lýst yfir, að sátt fyrir sáttamönnum sé útilokuð í máli þessu. Sömuleiðis óskuðu málsaðiljar eftir því, að máli þessu yrði skipt skv. heimild í 71. gr. i.f. laga nr. 85 frá 1936, þannig að hér verði aðeins flutt sókn og vörn um þann hluta málsins, sem fjallar um greiðsluskyldu stefndu, og það málsefni dæmt hér, en annað látið bíða þangað til síðar, og ákvað dómarrinn að verða við þeim tilmælum málsaðilja. Kemur því eingöngu ágreiningurinn um greiðsluskyldu stefndu á byggingar-leyfisgjaldi til stefnanda, bæjarsjóðs Akraness, til álita og dóms-úrskurðar hér nú.

Sátta var leitað um þetta atriði málsins, og varð sáttatilraunin fyrir bæjarþingi árangurslaus. Atriði málsins að öðru leyti en á undan er lýst eru þau, að stefnda hefur látið reisa miklar bygg-ingar á Akranesi, bæði hús og önnur mannvirki, sem stefndu eru nauðsynleg til starfrækslu sinnar.

Gjöld fyrir leyfi til byggingar þessara mannvirkja hefur stefnda

ekki talið sér skylt að greiða, vegna þess að leyfisgjöld þessi séu opinber gjöld, en skv. lögum nr. 35/1948 sé stefnda undanþegin öllum sköttum og opinberum gjöldum nema útsvari til bæjar-sjóðs. Skál þetta nú athugað nánar.

Við athugun á því, við hvaða gjöld sé átt í nefndri lagagrein, hefur verið bent á, að nokkur munur sé á sköttum og opinberum gjöldum, enda þótt þessu sé í daglegu máli mjög blandað saman. Orðið opinber gjöld er talið víðtækara en skattar. Tæmandi skilgreining á þessu er þó ekki fyrir hendi. Skattar, hverrar tegundar sem nefnast, eru vissulega líka opinber gjöld, en almennt mun ekki talið, að öll opinber gjöld séu skattar. Með orðinu skattar er venjulega átt við skatta til ríkissjóðs, sérstaklega þá, sem engin þjónusta er innt af hendi til endurgjalds fyrir. Opinber gjöld eru hins vegar venjulega nefnd þau gjöld, sem sveitarfélögin taka af borgurum sínum eða gera þeim að greiða í einni eða annarri mynd svo og þau gjöld til ríkissjóðs, sveitarfélaga eða stofnana þeirra tegunda, sem beint endurgjald eða þjónusta er látin í té fyrir að meira eða minna leyti. Hér mætti því tala um opinber gjöld í víðtækari og þrengri merkingu. Opinber gjöld í þrengri merkingu, þ. e. þau gjöld, sem að litlu eða óverulegu leyti eru endurgjald fyrir veitta þjónustu eða annað af hálfu hins opinbera, þ. e. eru sama eðlis og venjulegir skattar til ríkissjóðs, verða að áliti dómsins talin tvímælalaust falla undir undanþáguna í 7. gr. laga nr. 35/1948.

Opinber gjöld, sem innt eru af höndum sem beint endurgjald fyrir ákveðna þjónustu eða ákveðin verk eða verðmæti, telur dómurinn ekki hugsanlegt, að átt geti verið við með áðurnefndu undanþáguákvæði, og mætti þar nefna gjald fyrir skoðun bifreiða, gjald fyrir öryggiseftirlit og gjald fyrir eftirlit með byggingum, þ. á m. fyrir útmælingu lóða og staðsetningu húsa, svonefnt byggingarleyfisgjald, sem er tekið í eitt skipti fyrir öll. Í byggingarsamþykkt Akranessbæjar, sem staðfest er af félagsmálaráðuneytinu 1. febrúar 1949 og lögð er fram í málinu, er gert ráð fyrir þessu leyfisgjaldi sem endurgjaldi fyrir starf og leiðbeiningar byggingarfulltrúa bæjarins, sem er margþætt og mikilsvert fyrir þá, sem í byggingum standa, enda valdir í starfið verkfræðingar eða verkfróðir og hæfir menn aðrir. Almennt munu byggingarleyfisgjöldin hvergi nærri hrökkva til þess að standa undir kostnaði þeim, sem bæjarfélög hafa af byggingarfulltrúum og byggingareftirliti. Þess vegna eru þau gjöld mjög ólíks eðlis

og skattar þeir flestir, sem ríkið innheimtir, eða útsvörin, sem oftast eru aðaltekjur bæjar- og sveitarfélaganna. Byggingarleyfisgjaldið er í eðli sínu einna líkast andvirði vinnu eða varnings, sem seldur er samkv. gjaldskrá, sem út gefin er af hálfu ríkisins eða af bæjar- eða sveitarfélögum, en slíkar gjaldskrár eru margar. Engum dettur í hug, að löggjafinn meini það með áðurgreindu undanþáguákvæði, að hin stefnda sementsverksmiðja eigi rétt á að fá slíka hluti eða vinnu ókeypis.

Í framkvæmdinni er þetta þannig, að Sementsverksmiðja ríkisins greiðir alla tolla og aðflutningsgjöld til ríkisins og útflutningssjóðs eins og allir aðrir innflytjendur vara. Hún greiðir og hefur greitt skoðunargjöld af bifreiðum sínum, bifreiðaskatt og vegaskatt auk iðgjalda allra til almannatrygginganna. Þá hefur Áburðarverksmiðja ríkisins í Gufunesi greitt Reykjavíkurbæ þar til skilin byggingarleyfisgjöld þrátt fyrir sams konar og eins orðaða undanþáguheimild henni til handa í lögum nr. 40 23/5 1949, 9. gr.

Þegar allt þetta er virt, mætti virðast heldur hjákátlegt að telja hérgreint byggingarleyfisgjald til þeirra gjalda, sem stefnda er undanþegin skv. lögum nr. 35/1948. Dómarinn verður því að vera þeirrar skoðunar, að skylda beri stefndu í þessu máli til að greiða byggingarleyfisgjald til stefnanda, bæjarsjóðs Akraness.

Eftir þessu þykir hæfilegt, að stefnda greiði stefnandanum kr. 4.000,00 — fjögur þúsund krónur — í málskostnað.

Þórhallur Sæmundsson bæjarfógeti kvað upp dóm þennan.

Dómsorð:

Stefndu, Sementsverksmiðju ríkisins, Akranesi, er skylt að greiða stefnanda, bæjarsjóði Akraness, byggingarleyfisgjöld fyrir hús þau og mannvirki, sem stefnda hefur látið reisa í Akranesskaupstað.

Stefnda greiði stefnanda, bæjarsjóði Akraness, kr. 4.000,00 — fjögur þúsund krónur — í málskostnað. Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá löglegri birtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.